Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØE
přednesené dne 22. března 2017 [1]

Věc C-329/15

ENEA SA
proti
Prezes Urzędu Regulacji Energetyki

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Sądem Najwyższym (Nejvyšší soud, Polsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Článek 107 odst. 1 SFEU – Státní podpory – Povinnost dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla – Dodavatel elektřiny, jehož základní kapitál je vlastněn státem – Pojem ‚zvýhodnění' – Zvýšení poptávky – Přičitatelnost státu – Legislativní opatření – Neexistence použití státních prostředků – Článek 108 odst. 3 SFEU – Protiprávní provádění státní podpory – Přímý účinek – Dovolatelnost dodavateli elektřiny, kteří podléhají povinnosti dodávky – Peněžitá sankce v případě nesplnění povinnosti dodávky – Vyloučení v případě protiprávního provádění státní podpory"

I. Úvod

1. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Soudnímu dvoru Sądem Najwyższym (Nejvyšší soud, Polsko) se formálně týká výkladu čl. 107 odst. 1 SFEU, ale týká se rovněž výkladu čl. 108 odst. 3 SFEU [2].

2. Tato žádost byla podána Soudnímu dvoru v rámci sporu mezi společností ENEA SA a předsedou Urzędu Regulacji Energetyki (Energetický regulační úřad, Polsko, dále jen „ERÚ") ohledně peněžité sankce uložené společnosti ENEA předsedou tohoto úřadu z důvodu porušení její povinnosti dodávky [3] elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla (dále jen „elektřina vyráběná kombinovanou výrobou elektřiny a tepla").

3. Není zpochybňováno, že společnost ENEA nedodržela povinnost dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, kterou měla na základě vnitrostátní právní úpravy. Společnost ENEA nicméně tvrdila, že tato povinnost dodávky představuje státní podporu ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU.

4. Z níže uvedených důvodů se domnívám, že uvedenou povinnost dodávky nelze kvalifikovat jako státní podporu, jelikož zvýhodnění, které přiznává výrobcům tohoto druhu elektřiny, není poskytováno ze státních prostředků.

1 – Původní jazyk: francouzština.

2 – Viz body 130 až 141 tohoto stanoviska.

3 – Ke kvalifikaci nikoliv jako povinného výkupu, ale jako povinnosti dodávky, viz bod 38 tohoto stanoviska.

II. Právní rámec

5. Článek 9a odst. 8 Ustawy Prawo Energetyczne (energetický zákon)[4], který byl zaveden novelou ze dne 4. března 2005[5], stanoví povinný výkup elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla. Toto ustanovení stanoví:

„Energetická společnost, která vyrábí nebo dodává elektřinu a prodává ji koncovým uživatelům připojeným do sítě na polském území, je povinna, v rozsahu stanoveném v právních předpisech vydaných na základě odstavce 10, vykupovat [elektřinu vyráběnou kombinovanou výrobou elektřiny a tepla] od zdrojů energie připojených k elektrické síti nacházejících se na území Polské republiky“.

6. Článek 56 odst. 1 bod 1a energetického zákona stanoví:

„Každé osobě […], která nesplní povinnost výkupu elektřiny a tepla uvedenou v čl. 9a odst. 6 až 8, bude uložena peněžitá sankce“.

7. Článek 56 odst. 2 tohoto zákona stanoví:

„Peněžitou sankci uvedenou v odstavci 1 ukládá předseda ERÚ“.

8. Článek 56 odst. 2b uvedeného zákona stanoví:

„Výnos z peněžitých sankcí uložených v případech vymezených v odstavci 1 bodě 1a z důvodu nesplnění povinností uvedených v čl. 9a odst. 1 a 6 až 8 připadá Narodowymu Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej [Národní fond na ochranu životního prostředí a pro správu vod, Polsko]“.

9. Pokud jde o rok 2006, bylo množství, kterého bylo třeba dosáhnout pro splnění této povinnosti výkupu, stanoveno čl. 5 bodem 2 rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła (prováděcího nařízení ministra hospodářství a práce k upřesnění povinnosti výkupu elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla) ze dne 9. prosince 2004[6] (dále jen „prováděcí nařízení“).

10. Podle tohoto ustanovení se uvedená povinnost výkupu považovala za splněnou tehdy, když vykoupená elektřina vyrobená z kombinovaných zdrojů energie připojených k sítí nebo vyrobená dotčeným energetickým podnikem z jeho vlastních kombinovaných zdrojů energie představovala alespoň 15% podíl za rok 2006 z celkového ročního prodeje elektřiny zákazníkům kupujícím elektřinu pro vlastní potřeby.

III. Spor v původním řízení a předběžné otázky

11. Společnost ENEA je soukromoprávní společností, jejíž základní kapitál vlastní ze 100 % polský stát, která vyrábí elektřinu, obchoduje s ní a prodává ji.

12. Rozhodnutím ze dne 27. listopadu 2008 uložil předseda ERÚ společnosti ENEA peněžitou sankci ve výši 7 594 613,28 polských zlotých (PLN) (přibližně 2 011 813 eur) za to, že v roce 2006 nesplnila povinnost výkupu elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla stanovenou v čl. 9a odst. 8 energetického zákona.

4 – Dz. U. č. 135, položka 1144.

5 – Dz. U. č. 62, položka 552.

6 – Dz. U. č. 267, položka 2657.

13. V roce 2006 totiž množství elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla vykoupené a dále prodané společností ENEA zákazníkům, kteří tuto elektřinu koupili pro vlastní potřeby, představovalo pouze 14,596 % jejích celkových prodejů takovým zákazníkům namísto 15 % uložených čl. 5 bodem 2 prováděcího nařízení.

14. Společnost ENEA podala žalobu proti rozhodnutí předsedy ERÚ k Sądu Okręgowymu w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (okresní soud ve Varšavě – soud na ochranu hospodářské soutěže a spotřebitelů).

15. Rozsudkem ze dne 15. prosince 2009 tento soud vyhověl žalobě společnosti ENEA a zrušil uloženou sankci. Tento rozsudek byl však zrušen Sądem Apelacyjnym w Warszawie (odvolací soud ve Varšavě, Polsko) v rozsudku vydaném dne 24. listopadu 2010.

16. V návaznosti na tento rozsudek Sądu Okręgowyho w Warszawie– Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zamítl žalobu společnosti ENEA rozsudkem ze dne 27. září 2011, který však byl rovněž zrušen Sądem Apelacyjnym w Warszawie v rozsudku vydaném dne 29. května 2012.

17. Poté, co Sąd Okręgowy w Warszawie– Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów věc v původním řízení přezkoumal potřetí, opětovně zamítl žalobu společnosti ENEA rozsudkem ze dne 10. prosince 2012.

18. Sąd Apelacyjny w Warszawie, který rozhodl o odvolání rozsudkem vydaným dne 14. října 2013, snížil peněžitou sankci uloženou společnosti ENEA na 3 600 000 PLN (přibližně 860 760 eur) s ohledem na okolnosti věci v původním řízení, jakož i na stupeň nesplnění dotčené povinnosti.

19. Žalobkyně podala kasační opravný prostředek proti tomuto rozsudku k předkládajícímu soudu, který učinil následující poznámky.

20. Mezi účastníky řízení není zpochybňováno, že v roce 2006 společnost ENEA nesplnila povinnost uvedenou v čl. 9a odst. 8 energetického zákona. Spor v řízení o kasačním opravném prostředku se však týká legality použití peněžité sankce na základě čl. 56 odst. 1 bodu 1a energetického zákona z důvodu nesplnění povinnosti stanovené v čl. 9a odst. 8 energetického zákona.

21. Povinnost výkupu elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla neznamenala, že podnik jako ENEA byl povinen přijmout všechny nabídky na prodej elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla bez ohledu na objem, cenu nebo další parametry. Takový podnik byl povinen prodat koncovým uživatelům minimální množství elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, stanovené pro rok 2006 na 15 % množství prodaného takovým uživatelům. Tohoto množství mohlo být dosaženo výrobou elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla v rámci téhož podniku nebo výkupem elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla od třetích výrobců.

22. V případě získání od třetích výrobců byla nabývací cena elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla stanovena stranami dohody, a sice podnikem podléhajícím povinnosti výkupu a výrobcem elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, bez vnějšího zásahu.

23. Předseda ERÚ měl nicméně pravomoc vymezit při schvalování tarifu uplatňovaného každou energetickou společnosti úroveň ceny elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, kterou považoval za přiměřený náklad při výpočtu maximální ceny, kterou bylo možné požadovat při prodeji elektřiny koncovým uživatelům.

24. Energetické společnosti povinné vykupovat elektřinu vyráběnou kombinovanou výrobou elektřiny a tepla ji získávaly někdy za cenu nižší, než byla cena považovaná předsedou ERÚ za přiměřený náklad. Stávalo se však rovněž, že tyto společnosti vykupovaly elektřinu vyráběnou kombinovanou výrobou elektřiny a tepla za cenu vyšší, než byla cena považovaná předsedou ERÚ za přiměřený náklad, a dokonce za cenu vyšší, než byla prodejní cena pro koncového spotřebitele stanovená v tarifu dotčeného podniku, schváleném předsedou ERÚ.

25. Několik energetických společností, které nesplnily povinnost stanovenou v čl. 9a odst. 8 energetického zákona, jako byla společnost ENEA ve sporu v původním řízení, odmítlo nabídky prodeje elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla za cenu značně vyšší, než byla úroveň zohledněná předsedou ERÚ při schvalování jejich tarifu.

26. Kromě toho v době rozhodné z hlediska skutečností sporu v původním řízení existoval na trhu s elektřinou v Polsku nedostatek elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla. Tento nedostatek vedl předsedu ERÚ k přijetí různých řešení, která měla uměle zvýšit objem této elektřiny, jako dohody o prodeji elektřiny vyráběné z konvenčních zdrojů výměnou za elektřinu vyráběnou kombinovanou výrobou elektřiny a tepla.

27. Předkládající soud zdůrazňuje, že řešení sporu v původním řízení závisí zejména na kvalifikaci povinnosti výkupu elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, stanovené v čl. 9a odst. 8 energetického zákona, z hlediska článku 107 SFEU. Pokud by tuto povinnost bylo nutné kvalifikovat jako státní podporu, upřesňuje, že tento režim nebyl oznámen Evropské komisi v souladu s čl. 108 odst. 3 SFEU.

28. Tento soud upřesňuje, že upřednostňuje výklad článku 107 SFEU v tom smyslu, že uvedená povinnost nepředstavuje státní podporu z toho důvodu, že nezahrnuje použití státních prostředků na rozdíl od toho, co tvrdí společnost ENEA, a odkazuje v tomto ohledu na judikaturu Soudního dvora [7].

29. Za těchto okolností se Sąd Najwyższy (Nejvyšší soud, Polsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba článek 107 SFEU vykládat v tom smyslu, že povinný výkup [elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla], stanovený ve [vnitrostátní právní úpravě], představuje státní podporu?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku, je třeba článek 107 SFEU vykládat v tom smyslu, že energetická společnost považovaná za subjekt pod kontrolou členského státu, které byla uložena povinnost označená za státní podporu, se může před vnitrostátním soudem dovolávat porušení tohoto článku?

3) V případě kladné odpovědi na první dvě otázky je třeba článek 107 SFEU ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU vykládat v tom smyslu, že nesoulad povinnosti, vyplývající z vnitrostátního práva, s článkem 107 SFEU vylučuje možnost uložit peněžitou sankci podniku, který tuto povinnost nesplnil?“

IV. Řízení před Soudním dvorem

30. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla zapsána do rejstříku kanceláře Soudního dvora dne 3. července 2015.

7 – Rozsudky ze dne 13. března 2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160); ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise (C-482/99, EU:C:2002:294); ze dne 17. července 2008, Essent Netwerk Noord a další (C-206/06, EU:C:2008:413), a ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851).

31. Společnost ENEA, polská vláda a Komise předložily písemná vyjádření.

32. Jednání konaného dne 11. ledna 2017 se účastnily společnost ENEA, polská vláda a Komise a přednesly na něm svá vyjádření.

V. Analýza

33. Svou první otázkou se předkládající soud táže Soudního dvora, zda povinnost dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla uložená vnitrostátní právní úpravou dotčenou ve věci v původním řízení musí být kvalifikována jako státní podpora ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU.

34. Další dvě otázky jsou položeny pouze pro případ, že by Soudní dvůr na první otázku odpověděl kladně. Z níže uvedených důvodů navrhnu, aby Soudní dvůr odpověděl na tuto první otázku záporně v tom smyslu, že povinnost dodávky dotčená ve věci v původním řízení nepředstavuje státní podporu. Nicméně pro úplnost stručně na závěr mého stanoviska přezkoumám další dvě otázky.

A. K existenci státní podpory (první otázka)

35. Aniž by byly dotčeny výjimky stanovené Smlouvami, čl. 107 odst. 1 SFEU prohlašuje za neslučitelné s vnitřním trhem podpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy.

36. Podle ustálené judikatury je pro kvalifikaci jako státní podpora ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU třeba, aby byly splněny čtyři podmínky, a sice musí existovat státní zásah nebo [8] zásah ze státních prostředků, tento zásah musí být způsobilý ovlivnit obchod mezi členskými státy, musí selektivně zvýhodňovat svého příjemce a musí narušovat nebo hrozit narušením hospodářské soutěže [9].

37. Za účelem určení, zda jsou tyto podmínky splněny za okolností sporu v původním řízení, je třeba přesně určit charakteristické rysy vnitrostátního režimu dotčeného v tomto sporu.

1. K charakteristickým rysům povinnosti dodávky dotčené ve sporu v původním řízení

38. Formálně čl. 9a odst. 8 energetického zákona stanoví povinnost výkupu elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla. Uvádím nicméně, že čl. 5 bod 2 prováděcího nařízení stanoví možnost, aby taková energetická společnost, jako je ENEA, splnila tuto povinnost nikoliv výkupem, ale vlastní výrobou elektřiny kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, což potvrdil předkládající soud [10]. Zdá se mi tudíž, že tato povinnost musí být kvalifikována nikoliv jako povinnost výkupu, ale jako povinnost dodávky elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla.

39. Podle čl. 9a odst. 8 energetického zákona je tato povinnost dodávky uložena všem energetickým společnostem, které vyrábí nebo dodávají elektřinu a prodávají ji koncovým uživatelům připojeným do sítě na polském území (dále jen „dodavatel elektřiny“).

8 – Pokud jde o kumulativní povahu podmínek přičitatelnosti a použití státních prostředků, viz bod 63 tohoto stanoviska.

9 – Viz zejména rozsudky ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851, bod 15 a citovaná judikatura); ze dne 16. dubna 2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, bod 17 a citovaná judikatura), jakož i ze dne 21. prosince 2016, Komise v. Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, bod 40).

10 – Viz bod 21 tohoto stanoviska.

40. Uvedená povinnost spočívá v tom, aby se všichni dodavatelé elektřiny zásobili elektřinou vyráběnou kombinovanou výrobou elektřiny a tepla ve výši 15 % objemu elektřiny prodané koncovým uživatelům v daném roce. Jinými slovy, 15 % elektřiny prodané ročně koncovým uživatelům musí pocházet z elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla.

41. Předseda ERÚ má pravomoc uložit peněžitou sankci jakémukoliv dodavateli elektřiny, který nesplní povinnost dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla. Spor v původním řízení se týká právě peněžité sankce, kterou předseda ERÚ uložil z tohoto důvodu společnosti ENEA.

42. Je třeba dále zdůraznit, že výkup elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla nepodléhá žádnému jinému pravidlu. Konkrétně výkupní cena je volně dohodnuta stranami transakce, aniž by veřejné orgány uložily její spodní nebo horní mez.

43. Maximální cena, kterou lze požadovat při prodeji elektřiny koncovým uživatelům, musí být nicméně pro každého dodavatele elektřiny schválena předsedou ERÚ, jak upřesnil předkládající soud [11].

44. Jednání polského státu na trhu s elektřinou vyráběnou kombinovanou výrobou elektřiny a tepla se tak omezuje na dva následující zásahy:

– jednak stanovení povinnosti dodávky k tíži dodavatelů elektřiny a

– jednak stanovení maximální ceny pro prodej elektřiny koncovým uživatelům, což může mít za následek omezení schopnosti dodavatelů elektřiny přenést dodatečné náklady vyplývající z povinnosti dodávky na tyto uživatele.

45. V tomto ohledu dále zdůrazňuji, že dodavatelé elektřiny, kterým je uložena povinnost dodávky, jsou soukromoprávní podniky, které mají za účel dosahování zisku, včetně dodavatelů – jako je ENEA – jejichž základní kapitál je většinově vlastněn státem.

46. Pokud jde konkrétně o okolnosti sporu v původním řízení, ze skutečností ve spise předloženém Soudnímu dvoru nevyplývá, že by rozhodnutí společnosti ENEA byla vedena jinými hledisky, než je hledisko jejího obchodního zájmu.

47. V tomto ohledu společnost ENEA uvedla v písemném a ústním vyjádření, že uzavřela během roku 2005 dvě smlouvy o dodávce elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, které jí měly umožnit dosáhnout prahové hodnoty 15 % uložené polskou právní úpravou pro rok 2006, ale že tyto smlouvy byly splněny pouze částečně z důvodu obzvláště mírných klimatických podmínek v Polsku během tohoto období [12].

48. Společnost ENEA však rovněž připustila, že v roce 2006 odmítla několik nabídek prodeje elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, jejíž cena byla o 46 % až 75,6 % nad průměrnou cenou elektřiny na konkurenčním trhu. Mimoto společnost ENEA upřesnila, že peněžitá sankce, která byla předmětem původního řízení, jí byla uložena z důvodu jejího rozhodnutí odmítnout tyto nabídky prodeje.

49. V tomto ohledu předkládající soud nejprve zdůraznil, že bez ohledu na vlastnictví celého jejího základního kapitálu státem nebyla samostatnost žalobkyně omezena veřejnými orgány, které nevydaly žádný pokyn týkající se plnění povinnosti dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla. Tento soud dále uvedl, že jednání společnosti ENEA na trhu se nijak nelišilo od jednání entit

11 – Viz body 23 až 25 tohoto stanoviska.

12 – Jelikož je tento druh elektřiny vyráběn společně s teplem, snížení poptávky po teple znamená snížení nabídky elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla.

ovládaných soukromým kapitálem, což prokazuje zejména odmítnutí nabídek prodeje uvedených výše z důvodu jejich ceny, kterou společnost ENEA považovala za nepřiměřeně vysokou. Nakonec uvedený soud upřesnil, že společnost ENEA působí ve formě akciové společnosti a z hlediska pravidel hospodářské soutěže s ní bylo zacházeno jako s jakýmkoliv jiným soukromým podnikem.

50. S ohledem na tyto charakteristické rysy přezkoumám existenci státní podpory ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, když postupně přezkoumám dodržení podmínek připomenutých v bodě 36 tohoto stanoviska. Podle mého názoru režim dotčený ve sporu v původním řízení splňuje všechny tyto podmínky s výjimkou podmínky týkající se použití státních prostředků, což vylučuje kvalifikaci jako státní podporu.

2. K existenci selektivního zvýhodnění

51. Podle ustálené judikatury se za podpory považují zásahy, které mohou v jakékoli formě přímo nebo nepřímo zvýhodňovat podniky nebo musí být považovány za hospodářské zvýhodnění, které by podnik-příjemce za obvyklých tržních podmínek nezískal [13].

52. Soudní dvůr se k této podmínce nevyjádřil v rozsudku Association Vent De Colère! a další, který se týkal povinného výkupu elektřiny z větrných elektráren, doprovázeného mechanismem kompenzace dodatečných nákladů způsobených touto povinností [14].

53. Kromě toho se této podmínce věnoval pouze stručně v rozsudku PreussenElektra. V bodě 54 tohoto rozsudku totiž Soudní dvůr uvedl, že není zpochybněno, že povinný výkup elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie *za minimální ceny* přináší určitou hospodářskou výhodu výrobcům tohoto druhu elektřiny, neboť jim bez rizika zaručuje zisky vyšší, nežli by dosáhli, kdyby tato povinnost neexistovala. V tomto ohledu připomínám, že minimální ceny stanovené německými orgány byly vyšší než hospodářská hodnota tohoto druhu elektřiny [15].

54. V takovém kontextu je zjevné, že podniky vyrábějící elektřinu z obnovitelných zdrojů získaly zvýhodnění ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, jelikož jsou jim zaručeny prodeje za vyšší cenu, než je skutečná hodnota jejich výroby.

55. Okolnosti sporu v původním řízení se však odlišují od okolností, které vedly k vydání rozsudku PreussenElektra, z důvodu neexistence minimální ceny pro výkup elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, jak jsem upřesnil v bodě 42 tohoto stanoviska. Přísluší tudíž Soudnímu dvoru, aby určil, zda pouhá povinnost dodávky přiznává zvýhodnění výrobcům produktu, kterého se tato povinnost týká.

56. Zdá se mi nezpochybnitelné, že tomu tak skutečně je.

57. Je zajisté pravda, že zvýhodnění přiznané povinností dodávky je méně bezprostřední, když tato povinnost není doprovázena vyšší minimální cenou, než je hospodářská hodnota dotčeného produktu.

58. Praktickým účinkem takové povinnosti dodávky je nicméně způsobit zvýšení poptávky po dotčeném výrobku, ke kterému by nedošlo za běžných podmínek na polském trhu s elektřinou.

13 – Viz zejména rozsudky ze dne 17. července 2008, Essent Netwerk Noord a další (C-206/06, EU:C:2008:413, bod 79 a citovaná judikatura), jakož i ze dne 16. dubna 2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, bod 20 a citovaná judikatura).

14 – Viz rozsudek ze dne 19. prosince 2013 (C-262/12, EU:C:2013:851, bod 15).

15 – Rozsudek ze dne 13. března 2001 (C-379/98, EU:C:2001:160, bod 56).

59. Taková stimulace poptávky po elektřině vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla přitom přiznala zvýhodnění výrobcům této elektřiny. Zvýšení poptávky po určitém zboží totiž vede ke zvýšení množství prodávaného zboží a zároveň prodejní ceny tohoto zboží [16]. Konkrétně povinnost dodávky zlepšila vyjednávací postavení výrobců elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, jelikož jejich potenciální zákazníci byli povinni vykoupit určité množství elektřiny, které vyrobili.

60. To je v podstatě výtkou společnosti ENEA vůči povinnosti dodávky dotčené ve sporu v původním řízení, jelikož tato povinnost umožnila výrobcům elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla požadovat vyšší výkupní cenu než hospodářská hodnota tohoto druhu elektřiny, a někdy dokonce vyšší cenu, než je maximální prodejní cena koncovým uživatelům uložená předsedou ERÚ [17].

61. Povinnost dodávky, která narušila běžné tržní podmínky ve prospěch výrobců elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, přiznává zvýhodnění těmto výrobcům ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU.

62. Kromě toho je nepochybné, že toto zvýhodnění je selektivní, jak vyžaduje čl. 107 odst. 1 SFEU [18], jelikož zvýhodňuje pouze výrobu elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla.

3. K přičitatelnosti zvýhodnění polskému státu a k neexistenci použití státních prostředků

63. Podle ustálené judikatury k tomu, aby zvýhodnění mohla být kvalifikována jako podpory ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, musí být jednak poskytnuta přímo nebo nepřímo ze státních prostředků a jednak musí být přičitatelná státu. Výraz „podpory poskytované státem nebo ze státních prostředků“ byl vyložen Soudním dvorem tak, že předpokládá dvě kumulativní podmínky, které se týkají financování poskytnutého zvýhodnění, které musí pocházet ze státních prostředků, a rozhodnutí poskytnout toto zvýhodnění, které musí být přičitatelné státu [19].

64. V rámci projednávané věci se společnost ENEA a Komise domnívají, že jsou obě tyto podmínky splněny. Polská vláda tvrdí, že není splněna žádná z těchto dvou podmínek.

65. Z níže uvedených důvodů se domnívám, že poskytnutí zvýhodnění dotčeného ve sporu v původním řízení je přičitatelné polskému státu, ale nezahrnuje použití státních prostředků.

a) K zásahu entit odlišných od státu

66. Projednávaná věc se týká poskytnutí zvýhodnění, které zahrnuje zásah entit odlišných od státu, a sice dodavatelů elektřiny, kteří mají povinnost dodávky elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla.

67. V tomto ohledu z ustálené judikatury vyplývá, že není namístě rozlišovat mezi případy, kdy je podpora poskytnuta státem přímo, a případy, kdy je podpora poskytnuta prostřednictvím veřejné nebo soukromé organizace, určené nebo zřízené tímto státem [20].

16 – Pokud jde o klasický popis účinků zvýšení poptávky po určitém zboží, viz Samuelson, P. A. a Nordhaus, W. D., *Economics*, McGraw-Hill Higher Education, 2009, 19. vydání, s. 55 a 56.

17 – Viz bod 48 tohoto stanoviska.

18 – V tomto ohledu viz rozsudek ze dne 16. dubna 2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, bod 22 a citovaná judikatura).

19 – Rozsudek ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851, bod 16 a citovaná judikatura); usnesení ze dne 22. října 2014, Elcogás (C-275/13, nezveřejněné, EU:C:2014:2314, bod 21). Viz rovněž Bacon, K., *European Union Law of State Aids*, OUP, Oxford, 2013, 2. vydání, č. 2.96 a násl.; Piernas López, J. J., *The Concept of State Aid Under EU Law*, OUP, Oxford, 2015, kapitola 6.

20 – Viz zejména rozsudky ze dne 22. března 1977, Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52, bod 21), jakož i ze dne 15. července 2004, Pearle a další (C-345/02, EU:C:2004:448, bod 34 a citovaná judikatura).

68. Zahrnutí zvýhodnění poskytnutých prostřednictvím entit odlišných od státu do působnosti čl. 107 odst. 1 SFEU má správně za cíl zachovat užitečný účinek zákazu státních podpor. Soudní dvůr totiž upřesnil, že právo Unie nemůže připouštět obcházení předpisů o státních podporách pouze tím, že se založí nezávislé instituce, které jsou pověřeny přidělováním podpor [21]. Jinými slovy cílem této judikatury bylo zabránit riziku nedostatečného zahrnutí.

69. Rozhodnutí zahrnout zvýhodnění poskytovaná prostřednictvím entit odlišných od státu však vyvolává zvláštní riziko nadměrného zahrnutí, pokud jde o zvýhodnění, která nejsou přičitatelná státu nebo která nezahrnují použití státních prostředků. Zvláště je třeba mít na paměti, že státními podporami nejsou zvýhodnění, jejichž poskytnutí je sice uloženo státem, ale která nezahrnují použití státních prostředků [22].

70. V kontextu zvýhodnění poskytovaných entitami odlišnými od státu je tedy cílem výkladu podmínek přičitatelnosti státu a použití státních prostředků stanovit rovnováhu mezi těmito riziky nedostatečného a nadměrného zahrnutí. S přihlédnutím k tomuto napětí přezkoumám obě tyto podmínky za okolností sporu v původním řízení.

b) Poskytnutí zvýhodnění dotčeného ve sporu v původním řízení je přičitatelné polskému státu

71. Pokud jde o podmínku přičitatelnosti opatření, je třeba zkoumat, zda musí být na veřejné orgány nahlíženo tak, že se podílely na přijetí tohoto opatření [23].

72. V tomto ohledu a jak tvrdí společnost ENEA a Komise, byla povinnost dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla zavedena legislativním ustanovením, a sice čl. 9a odst. 8 energetického zákona. V souladu s judikaturou Soudního dvora musí být tedy považována za přičitatelnou státu [24].

73. Polská vláda zpochybnila tuto přičitatelnost, když zdůraznila, že základní prvky výkupu elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla jsou vymezeny stranami této transakce za tržních podmínek bez zásahu státu.

74. Zdá se mi, že tento argument chybně určuje zvýhodnění dotčené ve sporu v původním řízení. Polský stát zajisté přímo neupravil podmínky – zejména prodejní cenu – za kterých dochází k získání elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla. Proto jsou tyto transakce prováděny „za podmínek trhu“ s elektřinou, jak tvrdila tato vláda.

75. Zvýhodnění poskytnuté povinností dodávky však spočívá právě v narušení podmínek trhu s elektřinou a konkrétně ve zvýšení poptávky po elektřině vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla [25]. Není přitom zpochybnitelné, že toto narušení je způsobeno povinností dodávky stanovenou v čl. 9a odst. 8 energetického zákona, a je tedy přičitatelné polskému státu.

76. Jinými slovy, zvýhodnění dotčené ve sporu v původním řízení nebylo poskytnuto spontánně dodavateli elektřiny výrobcům elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, ale vyplývá z legislativních a jiných právních aktů polského státu. V tomto smyslu se mi zdá nezpochybnitelné, že poskytnutí tohoto zvýhodnění je přičitatelné tomuto státu.

21 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294, bod 23).

22 – Viz zejména rozsudky ze dne 24. ledna 1978, van Tiggele (82/77, EU:C:1978:10, body 24 až 26) a ze dne 13. března 2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, body 59 až 61).

23 – Rozsudek ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851, bod 17), jakož i usnesení ze dne 22. října 2014, Elcogás (C-275/13, nezveřejněné, EU:C:2014:2314, bod 22).

24 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851, bod 18), jakož i usnesení ze dne 22. října 2014, Elcogás (C-275/13, nezveřejněné, EU:C:2014:2314, bod 23).

25 – Viz body 58 až 61 tohoto stanoviska.

77. Zbývá nicméně přezkoumat, zda je poskytnutí uvedeného zvýhodnění financováno ze státních prostředků.

c) Poskytnutí zvýhodnění dotčeného ve sporu v původním řízení nezahrnuje použití státních prostředků

78. Společnost ENEA a Komise tvrdily, že zvýhodnění poskytnuté výrobcům elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla bylo financováno ze státních prostředků.

79. Jsem nicméně přesvědčen, že toto zvýhodnění nebylo financováno ze státních prostředků, jak správně tvrdila polská vláda. Podle mého názoru jsou totiž okolnosti sporu v původním řízení srovnatelné z hlediska pojmu státní podpora s okolnostmi, které vedly k vydání rozsudku PreussenElektra [26].

80. V tomto ohledu a jak uvedu dále [27], se mi zdá obzvláště důležité neprovádět formalistický a selektivní výklad rozsudku Stardust Marine [28], kterým by hrozilo značné rozšíření působnosti pojmu státní podpora.

1) K neexistenci použití státních prostředků

81. Jak jsem vysvětlil v bodech až tohoto stanoviska, zvýhodnění, z něhož měli prospěch výrobci elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, spočívá ve zvýšení poptávky způsobené povinností dodávky dotčenou ve sporu v původním řízení, které vede ke zvýšení objemu prodejů nebo prodejní ceny za tento druh elektřiny.

82. Je třeba určit, zda je toto zvýhodnění poskytováno ze státních prostředků.

83. Mám za to, že tomu tak není. Domnívám se totiž, že takové zvýhodnění je poskytováno prostřednictvím přesunů prostředků mezi soukromými osobami. Konkrétně je toto zvýhodnění poskytováno na úkor výrobců jiných druhů elektřiny – jelikož elektřinu prodávají v menším množství nebo za nižší cenu – a dodavatelů elektřiny – jelikož jsou povinni nakoupit elektřinu vyráběnou kombinovanou výrobou elektřiny a tepla za vyšší cenu, než je prodejní cena elektřiny nabízená výrobci jiných druhů elektřiny.

84. Jinými slovy, zvýhodnění poskytované polským státem výrobcům elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla je „financováno“ výrobci jiných druhů elektřiny a dodavateli elektřiny.

85. Potvrzení pro tyto úvahy nacházím v bodě 59 rozsudku PreussenElektra, ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že povinnost soukromých podniků zásobujících elektřinou vykoupit elektřinu vyrobenou z obnovitelných zdrojů energie za minimální stanovené ceny nezpůsobuje žádný přímý ani nepřímý přesun státních prostředků ve prospěch podniků, které vyrábějí tento druh elektřiny. Stejně jako zvýhodnění dotčené ve sporu v původním řízení bylo zvýhodnění přezkoumávané v této věci rovněž financováno soukromými subjekty [29].

26 – Rozsudek ze dne 13. března 2001 (C-379/98, EU:C:2001:160).

27 – Viz body 89 až 104 tohoto stanoviska.

28 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

29 – Viz rozsudek ze dne 13. března 2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, body 17 až 22 a 56).

86. Jak za okolností sporu v původním řízení, tak za okolností, které vedly k vydání rozsudku PreussenElektra, tudíž podniky podléhající povinnosti dodávek nejsou zmocněny státem ke správě státních prostředků, ale mají povinnost výkupu za vlastní finanční prostředky [30].

87. Společnost ENEA a Komise se snažily odlišit okolnosti věci PreussenElektra od okolností projednávané věci na základě argumentace spočívající ve většinové účasti polského státu na základním kapitálu několika dodavatelů elektřiny, podléhajících povinnosti dodávky stanovené v čl. 9a odst. 8 energetického zákona [31].

88. Z níže uvedených důvodů se však domnívám, že tuto argumentaci je třeba odmítnout.

2) K většinové účasti státu na základním kapitálu některých dodavatelů elektřiny

89. Podle zkombinované argumentace společnosti ENEA a Komise stačí samotná okolnost většinové účasti státu na základním kapitálu několika dodavatelů elektřiny k přeměně prostředků těchto dodavatelů na státní prostředky v souladu s tím, co Soudní dvůr rozhodl v bodech 33 až 38 rozsudku Stardust Marine [32].

90. Společnost ENEA v tomto ohledu upřesňuje, že v roce 2006 měly podniky ovládané polskou vládou více než 80% podíl na trhu s prodejem elektřiny koncovým uživatelům a vykoupily více než 85 % elektřiny vyrobené kombinovanou výrobou elektřiny a tepla.

91. S touto úvahou nemohu souhlasit. Podle mého názoru okolnost, že polský stát vlastní většinu základního kapitálu dodavatele elektřiny, nestačí sama o sobě k závěru o použití státních prostředků.

92. Přesněji výklad rozsudku Stardust Marine [33] navržený Komisí vychází podle mého názoru z formalistického a selektivního výkladu, který spočívá v izolování několika bodů z tohoto rozsudku, přičemž nezohledňuje konkrétní případ předložený k posouzení Soudního dvora v této věci, ani úvahy Soudního dvora v následující části tohoto rozsudku.

93. Zaprvé se totiž uvedený rozsudek [34] týkal zcela zvláštního případu, a sice případu finančního zvýhodnění poskytnutého soukromému podniku (Stardust Marine) jiným soukromým podnikem (Crédit Lyonnais a jejími dceřinými společnostmi), jehož základní kapitál byl většinově vlastněn státem a který stát využíval jako svůj finanční nástroj.

94. Tento případ se týká výkonu kontrolní pravomoci státem, kterou mu přiznává jeho postavení většinového akcionáře v soukromé společnosti. Jak uvedl Soudní dvůr v bodě 38 tohoto rozsudku, „stát může prostřednictvím svého dominantního vlivu na takové podniky snadno rozhodovat o použití jejich prostředků případně i na financování specifických zvýhodnění ve prospěch jiných podniků“.

95. Projednávaná věc se přitom týká případu zcela odlišného od případu předloženého Soudnímu dvoru v posledně uvedeném rozsudku, a sice případu zvýhodnění stanoveného obecně závaznými právními předpisy. Jinými slovy, kontrolní pravomoc státu jako většinového akcionáře, uvedená v bodě 38 rozsudku Stardust Marine [35], je irelevantní v kontextu projednávané věci, jelikož zvýhodnění je poskytováno prostřednictvím výkonu zákonodárné pravomoci státu.

30 – V tomto ohledu viz rozsudky ze dne 17. července 2008, Essent Netwerk Noord a další (C-206/06, EU:C:2008:413, bod 74) a ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851, body 34 a 35).

31 – Třebaže jsou v projednávané věci podniky, které mají povinnost dodávky, většinově vlastněné státem, byly většinově vlastněny soukromými subjekty ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 13. března 2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, bod 55).

32 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

33 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

34 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

35 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

96. Tato irelevance kontrolní pravomoci státu jako většinového akcionáře je potvrzena skutečností, že dotčená právní úprava se použije bez rozdílu na dodavatele elektřiny, jejichž základní kapitál je většinově vlastněn státem, a na ty, jejichž základní kapitál je většinově vlastněn soukromými subjekty, stejně jako právní úprava dotčená ve věci PreussenElektra.

97. S ohledem na výše uvedené se domnívám, že úvahy Soudního dvora v rozsudku Stardust Marine [36] nejsou použitelné za okolností projednávané věci, jelikož se týkají odlišného případu, než je případ, který je předložen k posouzení Soudního dvora v rámci projednávané věci.

98. Zadruhé, i kdyby měl Soudní dvůr za to, že se úvahy rozvinuté v rozsudku Stardust Marine [37] použijí na okolnosti projednávané věci, Soudní dvůr výslovně upřesnil v bodech 50 a 51 tohoto rozsudku, že většinová účast státu na základním kapitálu podniku nestačí k tomu, aby byla podmínka spočívající v přičitatelnosti, kterou jsem přezkoumal v předchozí části, považována za splněnou [38].

99. V takovém případě musí být totiž přičitatelnost zvýhodnění státu prokázána doložením skutečného výkonu kontrolní pravomoci státem, kterou mu přiznává jeho postavení většinového akcionáře, jak Soudní dvůr upřesnil v bodě 52 uvedeného rozsudku. V tomto ohledu zdůrazňuji, že konkrétní zapojení veřejných orgánů zamýšlené Soudním dvorem v bodech 52 až 56 téhož rozsudku vyplývá z výkonu nikoliv zákonodárné pravomoci, ale skutečně kontrolní pravomoci přiznané postavením většinového akcionáře.

100. V kontextu sporu v původním řízení předkládající soud výslovně zdůraznil skutečnost, že jednání společnosti ENEA nebylo určováno pokyny veřejných orgánů. Obecně a jak jsem vysvětlil v bodech až tohoto stanoviska, ze skutečností ve spise předloženém Soudnímu dvoru vyplývá, že jednání společnosti ENEA, a zejména rozhodnutí odmítnout nabídky prodeje elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla v roce 2006, vyplývalo z obchodních rozhodnutí, která soukromoprávní podnik přijal zcela samostatně.

101. Ve skutečnosti samotná existence sporu v původním řízení mezi společností ENEA a polským státem prokazuje *ab absurdo*, že tato podmínka není splněna, jelikož společnost ENEA nesplnila povinnost dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, a to proti vůli polského státu.

102. Zatřetí dodávám, že v praxi naráží výklad navržený společností ENEA a Komisí na riziko nedostatečného zahrnutí identifikované v bodě 69 tohoto stanoviska. Tento výklad by totiž vedl k tomu, že by jako státní podpora bylo kvalifikováno jakékoliv zvýhodnění stanoveného vnitrostátní právní úpravou, pokud zahrnuje jakékoliv znevýhodnění pro zdroje podniku, jehož základní kapitál je většinově vlastněn státem. Jako příklad uvádím, že právní úprava, která stanoví vyšší minimální cenu, než je skutečná hodnota zboží nebo služby, by musela být kvalifikována jako státní podpora, pokud by toto zboží nebo tuto službu nabýval podnik většinově vlastněný státem. Zdá se mi, že takový výsledek je obtížně slučitelný s rozsudkem van Tiggele [39].

103. Podle mého názoru tento extenzivní výklad vyplývá z formalistického výkladu, který spočívá v umělém smíšení různých směrů judikatury Soudního dvora. Mám-li být přesnější, nezdá se mi, že je možné mít za to, že podmínka spočívající v přičitatelnosti je splněna z důvodu existence právních předpisů na základě bodu 18 rozsudku Association Vent De Colère! a další [40], a dále tvrdit, že

36 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

37 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

38 – V tomto smyslu viz rovněž rozsudek ze dne 17. září 2014, Commerz Nederland (C-242/13, EU:C:2014:2224, bod 31).

39 – Rozsudek ze dne 24. ledna 1978 (82/77, EU:C:1978:10, body 24 až 26). Soudní dvůr rozhodl, že stanovení minimálních maloobchodních cen nepředstavuje státní podporu, jelikož zvýhodnění, která takový zásah do cenotvorby zahrnuje pro distributory produktu, jdou výlučně k tíži spotřebitelů a nejsou poskytovány přímo, ani nepřímo ze státních prostředků.

40 – Rozsudek ze dne 19. prosince 2013 (C-262/12, EU:C:2013:851).

podmínka spočívající v použití státních prostředků je splněna z důvodu většinové účasti státu na základním kapitálu podniků, kterých se tyto právní předpisy týkají, na základě bodu 38 rozsudku Stardust Marine [41]. Tyto dva směry judikatury se totiž týkají různých případů, a sice případu zvýhodnění poskytnutého státem při výkonu zákonodárné pravomoci (rozsudek Association Vent De Colère! a další) a případu zvýhodnění poskytnutého státem při výkonu jeho kontrolní pravomoci jako většinového akcionáře (rozsudek Stardust Marine). Vodítka z nich vyplývající je proto třeba použít odlišně.

104. Na základě výše uvedeného dospívám k závěru, že většinová účast státu na základním kapitálu určitých podniků podléhajících povinnosti dodávky stanovené v čl. 9a odst. 8 energetického zákona neumožňuje dospět k závěru o použití státních prostředků ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU.

3) K neexistenci povinného příspěvku nebo kompenzačního mechanismu

105. S ohledem na některé argumenty dovolávané účastníky řízení bych rád ještě krátce odlišil okolnosti věci v původním řízení od okolností, které vedly k vydání rozsudků Essent Netwerk Noord a další a Association Vent De Colère! a další [42].

106. Pro připomenutí, oba tyto rozsudky se týkaly povinných příspěvků, jejichž výše a určení byly stanoveny zákonem. Soudní dvůr rozhodl, že takové mechanismy financování představují zásahy ze státních prostředků [43].

107. Okolnosti věci v původním řízení je však třeba odlišit, jelikož nezahrnují žádný rovnocenný mechanismus financování, kterým by polský stát organizoval výběr povinných příspěvků, jejichž výše a určení by byly stanoveny zákonem.

108. Jak jsem totiž vysvětlil v bodě 44 tohoto stanoviska, zásah polského státu se omezuje na stanovení povinnosti dodávky k tíži dodavatelů elektřiny a na stanovení maximální ceny pro prodej elektřiny koncovým uživatelům.

109. V takovém kontextu, který je srovnatelný s kontextem věci PreussenElektra, nejsou dodavatelé elektřiny zmocněni státem ke správě státních prostředků, ale mají povinnost výkupu za své vlastní finanční prostředky [44].

110. V tomto ohledu zdůrazňuji, že stanovení maximální ceny pro prodej elektřiny koncovým uživatelům mělo za cíl rozsoudit mezi zájmy dodavatelů elektřiny a zájmy koncových uživatelů, jak tvrdila polská vláda na jednání k přednesu řečí, a to tím, že se zabrání, aby dodavatelé elektřiny přenášeli v plném rozsahu dodatečné náklady vyplývající z povinnosti dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla na koncové uživatele.

111. Stanovení této maximální ceny, které omezuje možnost dodavatelů elektřiny přenést dodatečné náklady vyplývající z povinnosti dodávky, umožňuje odlišit okolnosti věci v původním řízení od okolností věci Association Vent De Colère! a další, která se týkala vnitrostátní právní úpravy, která zaručovala zejména plnou kompenzaci dodatečných nákladů vzniklých z důvodu povinného výkupu elektřiny z větrných elektráren [45].

41 – Rozsudek ze dne 16. května 2002, Francie v. Komise, zvaný „Stardust Marine“ (C-482/99, EU:C:2002:294).

42 – Rozsudky ze dne 17. července 2008, Essent Netwerk Noord a další (C-206/06, EU:C:2008:413) a ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851).

43 – Viz rozsudky ze dne 17. července 2008, Essent Netwerk Noord a další (C-206/06, EU:C:2008:413, body 19 a 65 až 75) a ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851, body 3 a 22 až 37).

44 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. července 2008, Essent Netwerk Noord a další (C-206/06, EU:C:2008:413, bod 74) a ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851, body 34 až 36).

45 – Rozsudek ze dne 19. prosince 2013, Association Vent De Colère! a další (C-262/12, EU:C:2013:851, body 14, 26, 36 a 37).

112. Na rozdíl od toho, co tvrdila Komise, existence této maximální prodejní ceny neznamená, že by takový dodavatel elektřiny, jako je ENEA, spravoval státní prostředky ve smyslu judikatury Itálie v. Komise a Steinike & Weinlig [46].

113. Jak totiž uvedla samotná Komise, Soudní dvůr rozhodl v obou těchto rozsudcích, že finanční prostředky pocházející z povinných příspěvků uložených právními předpisy členského státu, které jsou spravované a rozdělované v souladu s těmito právními předpisy, lze považovat za státní prostředky ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, i když jsou spravovány subjekty, které jsou od veřejné moci oddělené [47].

114. Tato judikatura však není relevantní za okolností věci v původním řízení, jelikož, jak jsem vysvětlil dříve, polský stát se omezil na uložení povinnosti dodávky a maximální prodejní ceny, aniž by zavedl povinný příspěvek, ani fond, který by rozděloval výnos z takových příspěvků.

115. S ohledem na výše uvedené mám za to, že povinnost dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla dotčená ve sporu v původním řízení nezahrnuje použití státních prostředků, a tudíž nepředstavuje státní podporu ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU.

4. Ke schopnosti zvýhodnění ovlivnit obchod mezi členskými státy a narušit hospodářskou soutěž

116. Ve snaze o úplnost a pro případ, že by Soudní dvůr rozhodl, že povinnost dodávky dotčená ve sporu v původním řízení je financována státními prostředky, bych rád stručně přezkoumal podmínky spočívající ve schopnosti zvýhodnění ovlivnit obchod mezi členskými státy a narušit hospodářskou soutěž.

117. V tomto ohledu je třeba připomenout, že pro účely kvalifikace jako státní podpory není třeba prokázat skutečný dopad poskytnuté podpory na obchod mezi členskými státy a skutečné narušení hospodářské soutěže, ale pouze zkoumat, zda tato podpora může tento obchod ovlivnit a narušit hospodářskou soutěž [48].

118. Zvláště v případě, kdy podpora poskytnutá členským státem posiluje postavení podniku oproti jiným konkurenčním podnikům v rámci obchodu uvnitř Unie, je třeba mít za to, že tento obchod je podporou ovlivněn [49].

119. Kromě toho není třeba, aby se podnik, který je příjemcem, sám účastnil obchodu uvnitř Unie. Pokud totiž členský stát poskytne podniku podporu, může zůstat vnitrostátní činnost zachována nebo může být zvýšena s tím důsledkem, že možnosti podniků usazených v jiných členských státech proniknout na trh tohoto členského státu jsou snížené. Posílení podniku, který se až dosud nepodílel na obchodu uvnitř Unie, může mimoto tomuto podniku zajistit postavení, jež mu umožní proniknout na trh jiného členského státu [50].

46 – Rozsudky ze dne 2. července 1974, Itálie v. Komise (173/73, EU:C:1974:71) a ze dne 22. března 1977, Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52).

47 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 2. července 1974, Itálie v. Komise (173/73, EU:C:1974:71, bod 35) a ze dne 22. března 1977, Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52, body 1 a 21).

48 – Viz zejména rozsudky ze dne 15. června 2006, Air Liquide Industries Belgium (C-393/04 a C-41/05, EU:C:2006:403, bod 34 a citovaná judikatura) a ze dne 16. dubna 2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, bod 23).

49 – Viz zejména rozsudky ze dne 17. září 1980, Philip Morris Holland v. Komise (730/79, EU:C:1980:209, bod 11); ze dne 17. června 1999, Belgie v. Komise (C-75/97, EU:C:1999:311, bod 47) a ze dne 16. dubna 2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, bod 24 a citovaná judikatura).

50 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. června 1999, Belgie v. Komise (C-75/97, EU:C:1999:311, bod 47); ze dne 24. července 2003, Altmark Trans a Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, body 77 a 78) a ze dne 16. dubna 2015, Trapeza Eurobank Ergasias (C-690/13, EU:C:2015:235, bod 25).

120. Konečně neexistuje práh nebo procentní podíl, při jejichž nedosažení lze mít za to, že obchod mezi členskými státy není ovlivněn. Poměrně malá výše podpory nebo poměrně malá velikost podniku, který je příjemcem, totiž *a priori* nevylučují možnost, že obchod mezi členskými státy bude ovlivněn [51].

121. V kontextu sporu v původním řízení dotčená povinnost dodávky zlepšuje soutěžní postavení výrobců elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla, jelikož zvyšuje poptávku po tomto druhu elektřiny, což vede ke zvýšení prodaného množství a prodejní ceny [52].

122. Nezdá se mi proto zpochybnitelné, že tato povinnost může narušit hospodářskou soutěž na trhu s elektřinou.

123. Uvedenou povinností dodávky je mimoto ovlivněn obchod uvnitř Unie, neboť tato povinnost zlepšuje soutěžní postavení výrobců elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla jak na tuzemském trhu, tak při vývozu ve srovnání s výrobci tohoto druhu elektřiny usazenými v jiných členských státech.

124. Dodávám, že Soudní dvůr rozhodl v bodě 77 rozsudku Essent Netwerk Noord a další, že finanční podpora poskytovaná výrobcům elektřiny v Nizozemsku mohla ovlivnit obchod uvnitř Unie s ohledem jednak na okolnost, že tito výrobci soutěžili s výrobci elektřiny jiných členských států a jednak s ohledem na kontext liberalizace trhu s elektřinou a na intenzivní hospodářskou soutěž, která z ní vyplývá [53]. Neshledávám žádný důvod, proč nerozšířit tyto úvahy na okolnosti věci v původním řízení.

125. Domnívám se tedy, že povinnost dodávky dotčená ve sporu v původním řízení může ovlivnit obchod mezi členskými státy a narušit hospodářskou soutěž.

B. K důsledkům hypotetické existence státní podpory (druhá a třetí otázka)

126. Obě tyto otázky jsou položeny předkládajícím soudem – a jsou relevantní – pouze pro případ, že by povinnost dodávky dotčená ve sporu v původním řízení musela být kvalifikována jako státní podpora ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU.

127. Jelikož navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na první otázku v tom smyslu, že tato povinnost nepředstavuje státní podporu, navrhuji rovněž, aby na další dvě položené otázky neodpovídal.

128. Rád bych je nicméně krátce přezkoumal pro případ, že by Soudní dvůr rozhodl, že tato povinnost představuje státní podporu.

1. K dovolatelnosti porušení zákazu provádění státních podpor společností ENEA (druhá otázka)

129. Druhou otázkou se předkládající soud táže Soudního dvora, zda se dodavatel elektřiny, považovaný za „subjekt pod kontrolou státu“ a podléhající povinnosti dodávky dotčené ve sporu v původním řízení, může dovolávat porušení článku 107 SFEU před vnitrostátním soudem.

51 – Viz zejména rozsudky ze dne 21. března 1990, Belgie v. Komise (C-142/87, EU:C:1990:125, bod 43); ze dne 29. dubna 2004, Řecko v. Komise (C-278/00, EU:C:2004:239, bod 69 a citovaná judikatura); ze dne 3. března 2005, Heiser (C-172/03, EU:C:2005:130, bod 32) a ze dne 17. července 2008, Essent Netwerk Noord a další (C-206/06, EU:C:2008:413, bod 76).

52 – Viz body 58 až 61 tohoto stanoviska.

53 – Rozsudek ze dne 17. července 2008 (C-206/06, EU:C:2008:413). Soudní dvůr však upřesnil, že zaplacené částky představují státní podporu pouze tehdy, když představují hospodářské zvýhodnění, a nikoli kompenzaci představující protihodnotu za účelem plnění povinností veřejné služby (bod 96 rozsudku). Viz rovněž rozsudek ze dne 29. dubna 2004, Řecko v. Komise (C-278/00, EU:C:2004:239, bod 70), ve kterém Soudní dvůr zdůrazňuje, že okolnost, že podniky-příjemci působí v odvětví obzvláště vystaveném hospodářské soutěži, může hrát určující úlohu při posuzování účinku podpory.

130. V tomto ohledu z ustálené judikatury vyplývá, že provádění systému kontroly státních podpor, jak vyplývá z článku 108 SFEU a související judikatury Soudního dvora, je úkolem jednak Komise a jednak vnitrostátních soudů [54].

131. Zatímco posouzení slučitelnosti opatření podpory se společným trhem patří do výlučné pravomoci Komise, jejíž jednání podléhá přezkumu unijních soudů, dbají vnitrostátní soudy o ochranu práv jednotlivců v případě, kdy je porušen zákaz provádění státních podpor stanovený v čl. 108 odst. 3 SFEU [55].

132. Z tohoto rozdělení úloh mezi Komisi a vnitrostátní soudy vyplývá, že jednotlivci se nemohou dovolávat neslučitelnosti opatření podpory s článkem 107 SFEU před vnitrostátními soudy. Jinými slovy článek 107 SFEU postrádá přímý účinek [56].

133. Naproti tomu titíž jednotlivci se mohou před vnitrostátními soudy dovolávat protiprávního provádění opatření podpory z hlediska čl. 108 odst. 3 SFEU. Intervence vnitrostátních soudů vyplývá z přímého účinku, jenž je přiznán poslední větě odstavce 3 článku 108 SFEU [57].

134. Soudní dvůr upřesnil, že se okamžitá použitelnost zákazu provádění uvedeného v tomto ustanovení vztahuje na jakoukoliv podporu, jež je prováděna bez oznámení, a v případě oznámení se uplatní během předběžného přezkoumání a, pokud Komise zahájí kontradiktorní řízení, až do konečného rozhodnutí [58].

135. Předkládající soud přitom v tomto ohledu uvedl, že právní úprava dotčená ve sporu v původním řízení nebyla oznámena Komisi v souladu s čl. 108 odst. 3 SFEU [59]. Pokud by tedy měl Soudní dvůr za to, že povinnost dodávky stanovená touto právní úpravou musí být kvalifikována jako státní podpora, bylo by třeba z toho vyvodit, že byla provedena v rozporu s tímto ustanovením.

136. V tomto kontextu neshledávám žádný důvod, proč by měl být takový dodavatel elektřiny, jako je ENEA, zbaven možnosti dovolávat se porušení čl. 108 odst. 3 poslední věty SFEU z toho důvodu, že je jeho základní kapitál většinově nebo zcela vlastněn státem.

137. Jak správně tvrdila Komise, Soudní dvůr již několikrát připustil možnost, aby se subjekt, který poskytuje neoznámenou podporu, dovolal čl. 108 odst. 3 SFEU proto, aby vymohl vrácení podpory zpět nebo ukončil její poskytování [60].

54 – Viz zejména rozsudky ze dne 21. listopadu 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, bod 8); ze dne 8. prosince 2011, Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814, bod 25).

55 – Viz zejména rozsudky ze dne 21. listopadu 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, body 9 a 10); ze dne 8. prosince 2011, Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814, bod 27 a citovaná judikatura).

56 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 19. června 1973, Capolongo (77/72, EU:C:1973:65, body 4 až 6); ze dne 22. března 1977, Iannelli & Volpi (74/76, EU:C:1977:51, bod 12), a ze dne 22. března 1977, Steinike & Weinlig (78/76, EU:C:1977:52, body 9 a 10).

57 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 11. prosince 1973, Lorenz (120/73, EU:C:1973:152, body 7 a 8); ze dne 21. října 2003, van Calster a další (C-261/01 a C-262/01, EU:C:2003:571, bod 53) a ze dne 13. ledna 2005, Streekgewest (C-174/02, EU:C:2005:10, bod 17).

58 – Viz zejména rozsudek ze dne 21. listopadu 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (C-354/90, EU:C:1991:440, bod 11).

59 – Viz bod 27 tohoto stanoviska.

60 – Viz rozsudky ze dne 3. března 2005, Heiser (C-172/03, EU:C:2005:130); ze dne 8. prosince 2011, Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814) a ze dne 17. září 2014, Commerz Nederland (C-242/13, EU:C:2014:2224). Soudní dvůr rovněž rozhodl, že soukromá osoba může mít zájem na tom, dovolávat se u vnitrostátních soudů přímého účinku zákazu provádění uvedeného v čl. 108 odst. 3 poslední větě SFEU nejen za účelem odčinění negativních důsledků narušení hospodářské soutěže, vyvolaného poskytnutím protiprávní podpory, ale rovněž za účelem dosažení vrácení poplatku, při jehož výběru bylo toto ustanovení porušeno: viz zejména rozsudek ze dne 13. ledna 2005, Streekgewest (C-174/02, EU:C:2005:10, bod 19).

138. Proto se domnívám, že je třeba odpovědět na druhou položenou otázku v tom smyslu, že takový dodavatel elektřiny, jako je společnost ENEA, podléhající povinnosti dodávky dotčené ve sporu v původním řízení, se může před vnitrostátním soudem dovolávat porušení čl. 108 odst. 3 SFEU.

2. K možnosti uložit pokutu sankcionující odmítnutí poskytnout státní podporu (třetí otázka)

139. Třetí otázkou se předkládající soud táže, zda případná neslučitelnost povinnosti dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla s článkem 107 SFEU vylučuje možnost uložit peněžitou sankci podniku, který tuto povinnost nesplnil.

140. Jak jsem vysvětlil v předchozí části, jednotlivci se nemohou dovolávat neslučitelnosti s článkem 107 SFEU před vnitrostátními soudy, ale mohou se naproti tomu dovolávat porušení čl. 108 odst. 3 SFEU.

141. Z toho důvodu považuji za vhodné přeformulovat položenou otázku tak, že směřuje v podstatě k určení, zda případné protiprávní provádění povinnosti dodávky dotčené ve sporu v původním řízení z hlediska čl. 108 odst. 3 SFEU vylučuje možnost uložit peněžitou sankci podniku, který tuto povinnost nesplnil.

142. Na jednání k přednesu řečí se objevila neshoda mezi společností ENEA a polskou vládou v použití výnosu z peněžitých sankcí uložených na základě článku 56 energetického zákona Národním fondem na ochranu životního prostředí a pro správu vod. Podle společnosti ENEA tento Fond používal výnos z těchto peněžitých sankcí zejména k poskytování půjček a dotací na projekty výroby elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla. Podle polské vlády bylo takové používání povoleno relevantní vnitrostátní právní úpravou až od roku 2007.

143. V tomto ohledu zdůrazňuji, že Soudní dvůr byl tázán nikoliv na použití peněžitých sankcí uložených na základě článku 56 energetického zákona uvedeným Fondem, ale výlučně na vnitrostátní opatření, která stanoví povinnost dodávky dotčenou ve sporu v původním řízení. Předkládací rozhodnutí ostatně neobsahuje žádné upřesnění použití výnosu z těchto peněžitých sankcí. Ač nevylučuji, že toto použití může zahrnovat existenci podpory ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, domnívám se, že se Soudní dvůr v rámci projednávané věci nemůže v tomto ohledu vyjádřit.

144. Po tomto vyjasnění, pokud by Soudní dvůr rozhodl, že povinnost dodávky dotčená ve sporu v původním řízení představuje podporu ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, by však bylo třeba mít za to, že protiprávní provádění této povinnosti z hlediska čl. 108 odst. 3 SFEU vylučuje možnost uložit peněžitou sankci podniku, který tuto povinnost nesplnil.

145. Z ustálené judikatury totiž vyplývá, že je třeba mít za to, že sankční režim odporuje unijnímu právu tehdy, když sankcionuje porušení povinnosti, která byla sama uznána za odporující unijnímu právu [61].

61 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 16. února 1978, Schonenberg a další (88/77, EU:C:1978:30, bod 16); ze dne 28. března 1979, Rivoira (179/78, EU:C:1979:89, bod 14) a ze dne 3. července 1980, Pieck (157/79, EU:C:1980:179, bod 16) a ze dne 11. září 2003, Safalero (C-13/01, EU:C:2003:447, bod 45).

VI. Závěry

146. S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na otázky položené Sądem Najwyższym (Nejvyšší soud, Polsko) následovně:

„Povinnost dodávky elektřiny vyráběné kombinovanou výrobou elektřiny a tepla uloženou vnitrostátní právní úpravou dotčenou ve věci v původním řízení nelze kvalifikovat jako státní podporu ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, jelikož zvýhodnění, které přiznává výrobcům tohoto druhu elektřiny, není poskytováno ze státních prostředků.“